

Janusz Purski*

O ROLI KONTEKSTU, DZIEŁA I IDEI W ARCHITEKTURZE

THE ROLE OF CONTEXT, WORK AND IDEA IN ARCHITECTURE

Rolą idei jest wyznaczenie ponadczasowego kierunku na drodze poszukiwania prawdy o nas i naturze otaczającego nas świata. Rolą dzieła jest jednoznaczne i skuteczne przeniesienie tego znaczenia w przestrzeni i czasie a rolą kontekstu poddanie weryfikacji jego prawdziwości.

Słowa kluczowe: idea dzieła architektonicznego, kontekst

The role of idea is to state the timeless direction on the way of searching for truth about us and the nature of the surrounding world. The role of a work of art is to transform this idea explicitly and effectively in space and time, and the role of the context is to verify its authenticity.

Keywords: idea of architectural work, context

Rozważania o dziele architektury w przestrzeni miasta, w aspekcie postawionych pytań o jego kontekst, użyteczność i ideę odruchowo kierują naszą uwagę na konkretną analizę poszczególnych przychodzących do głowy przypadków. Szybko jednak okazuje się, iż ich różnorodność, niepowtarzalne sytuacje i niejednoznaczny odbiór zmuszają do szerszej refleksji w poszukiwaniu ładu i zasady, każąc pochylić się nad człowiekiem jako przyczyną i adresem działalności architektonicznej. Przywołana tu zmienność i niejednoznaczność odbioru dzieła, tak charakterystyczna dla chwili obecnej każe nam poszukiwać swych przyczyn oraz próbować szacować skalę i charakter zjawiska.

Tempo zmian wynikające z rozwoju nauki, specjalizacji czy rodzących się nowych potrzeb podda-

ją dziś w wątpliwość prostą, witrażową trwałość i ponadczasowość dzieła architektury. O ile postęp technologii pozwala dłużej opierać się starzeniu struktury technicznej budynku, o tyle z powodu zużycia, z powodu zmian sposobu używania, z powodu zmian potrzeby używania najszybciej odchodzi do lamusa to co użyteczne. Najdłużej wydają się opierać zębami czasu pomniki idei pozbawione tej użyteczności. Ideowe czy kompozycyjne wiązanie dzieła z kontekstem przestrzennym i kulturowym przedłuża jego aktualność co najmniej w sferze dopasowania formalnego, jednak sam kontekst zwykle niezależny od dzieła również podlega zmianom, implikując tym nieuchronnie odmienny odbiór samego dzieła.

Ten stan rzeczy stawia nas w sytuacji permanentnego relatywizmu i zmusza do dynamicznego, zmien-

* Purski Janusz, dr inż. arch., Politechnika Krakowska, Wydział Architektury, Instytut Projektowania Architektonicznego, Zakład Architektury Użyteczności Publicznej.

nego w czasie, podejścia do pojęć: idei, dzieła i jego kontekstu.

Fakt ten kieruje naszą uwagę ku idei dzieła, która leżąc u jego źródeł decyduje o towarzyszącym mu przestaniu. To trafność idei decyduje o jego aktualności wobec zmieniającego się w czasie kontekstu, redukując tym samym znaczenie samego dzieła do roli nośnika.

Rolą idei jawi się więc wyznaczenie ponadczasowego kierunku na drodze poszukiwania prawdy o nas i naturze otaczającego nas świata. Rolą dzieła jest jednoznacznie i skutecznie przeniesienie tego znaczenia w przestrzeni i czasie, a rolą kontekstu poddanie weryfikacji jego prawdziwości.

W takim ujęciu problemu ujawnia się ciężar spoczywający na jakości i kompletności samej idei dzieła architektonicznego oraz towarzyszące mu pytania: czy w pościgu za użytecznością nadal czujemy się przygotowani do dźwigania tego ciężaru, czy w naszej codziennej pracy próbujemy go dźwigać, czy choć w części czujemy się bądź jesteśmy filozofami, a może bardziej czy chcemy nimi być?

Uświadomiona złożoność sytuacji rodzi następujące pytania: czy poza wąską grupą zawodową ktośkolwiek oczekuje odpowiedzi na tak postawiony problem? I czy jesteśmy w stanie wzbudzić nim zainteresowanie zanim wyginie ostatnie egzemplarz niechronionego gatunku.